

Президент України, Укрпошта інші? Чи потрібен за ними нагляд? За Укрпоштою та Президентом, автор вважає, що так. А ось чи потрібен нагляд за Службою Безпеки України, яка стоїть на варті територіальної цілісності та державного суверенітету України та проводить боротьбу з тероризмом? Звісно, в демократичній державі інтереси особи вище інтересів держави. Але в даному випадку, якщо держава втратить суверенітет над будь-якою своєю територією, то про права та свободи людини і громадянина говорити вже не варто. Наприклад: Російська Федерація, яка, порушивши усі норми міжнародного права, окупувала територію суверенної України, значно порушує права та свободи наших громадян і на жаль, фактично наші громадяни там залишилися без захисту. Те ж саме можна сказати і про російських найманців, які діють на Східній Україні у складі терористичних організацій «ДНР» та «ЛНР». Виходячи з цього, можна сказати, що нагляд за Службою Безпеки України потрібен, але при захисті територіальної цілісності та державного суверенітету Служба Безпеки України має право обмежувати, та навіть скасовувати деякі права громадян з метою їхнього ж захисту.

Шаповал В.В.

студент,

Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ ЛЮСТРАЦІЇ В УКРАЇНІ

Згідно із Законом України «Про очищення влади» від 16.09.2014 очищення влади (люстрація) – це встановлена цим Законом або рішенням суду заборона окремим фізичним особам обіймати певні посади (перебувати на службі) (крім виборних посад) в органах державної влади та органах місцевого самоврядування.

Очищення влади (люстрація) здійснюється з метою недопущення до участі в управлінні державними справами осіб, які своїми рішеннями, діями чи бездіяльністю здійснювали заходи (та / або сприяли їх здійсненню), спрямовані на узурпацію влади Президентом України Віктором Януковичем, підбив основ

національної безпеки і оборони України або протиправне порушення прав і свобод людини, і ґрунтується на принципах:

- верховенства права та законності;
- відкритості, прозорості та публічності;
- презумпції невинуватості;
- індивідуальної відповідальності;
- гарантування права на захист [1].

Люстраційні закони по своїй суті встановлюють спеціальні вимоги, які регулюють доступ та перебування на державній службі і визначають процедуру перевірки того, чи співпрацювала особа, що обіймає певну посаду чи має намір обіймати таку посаду, із репресивним апаратом поваленого авторитарного режиму. Такі закони відповідно не мають відношення до царини кримінального права. За своїм характером люстраційні закони є спрямованими на перебудову бюрократичного апарату держави і залучення на роботу в ньому осіб, відданість яких новому демократичному режиму не ставиться під сумнів.

Однак у той же час, люстрація може розглядатися як встановлення презумпції колективної вини. Більше того, люстрація може слугувати інструментом зведення політичних рахунків та політичної боротьби. Однак, з іншої сторони, як свідчить історія держав Центральної Європи, відсутність люстраційного законодавства може також вести до значних зловживань владою [2].

Українська люстрація відрізняється від люстрацій в інших східноєвропейських країнах перш за все тим, що нова влада України хоче позбутися кадрової спадщини не ідеологічного чи тоталітарного режиму, а просто дуже корумпованої колишньої влади.

Тож якщо в інших постсоціалістичних країнах політиків і чиновників «вчищали» передусім за співпрацю зі спецслужбами і рідше за приналежність до партійно-державної номенклатури, то Україна за своїм «Законом про очищення влади» проведе перевірку відповідності офіційних доходів і майна чиновників.

Крім того, в українській програмі люстрації є незвично жорсткий пункт: автоматичне звільнення вищих чиновників і силовиків, які займали посади за часів президента Януковича [5].

В програмі діяльності уряду Арсенія Яценюка, оприлюдненій ще 27 лютого, закон про люстрацію зазначений першим у розділі «Законодавчі акти, необхідні для реалізації програми». Однак з того часу уряд майже нічого не зробив у напрямку реального очищення

органів державної влади від чиновників режиму Януковича, фактично проваливши даний напрям реформування політичної системи. Багато кадрових призначень перших тижнів і місяців повноважень нової влади викликали відвертий подив у широкій громадськості, а деякі представники попередньої влади досі залишаються на своїх посадах. Наприклад, одіозний регіонал Сергій Ківалов представляє Україну у Венеціанській комісії. Натомість створений за рішенням ВО «Майдан» Люстраційний комітет так і не набув офіційного статусу. Тож не дивно що запит громадськості на очищення влади приречений долати шалений тиск владних еліт.

Події Євромайдану засвідчили, що перезавантаження потребують усі гілки державної влади. В рамках перевірки судової системи був прийнятий закон «Про відновлення довіри до судової влади в Україні». Ним передбачено, що Тимчасова спеціальна комісія після перевірки судді, підозрюваного у прийнятті політично вмотивованих рішень, приймає висновок, який є обов'язковим для розгляду Вищою радою юстиції. Остання – єдиний орган, що, відповідно до Конституції, уповноважений притягнути суддю до відповідальності у випадку порушення ним присяги. Згідно із законом про відновлення довіри до судової влади, повноваження майже всіх членів ВРЮ припиняються. Але процес обрання нових членів цього органу, що може здійснити люстрацію суддівського корпусу, виявився заблокованим самими судами, вочевидь не без волі на те вищого керівництва держави.

Іншим магістральним напрямком люстрації має стати також силовий блок, особливо Генпрокуратура, МВС та СБУ. В законопроекті № 4359а лакмусовим папірцем для працівників цих правоохоронних органів має стати їхня діяльність у період масових акцій протесту, починаючи з 21 листопада 2013 року. Якщо діяльність прокурорів, так само як і суддів, можна легко перевірити провівши службове розслідування, то, як показує історія зі снайперами на Майдані, встановити причетність рядових міліціонерів до розстрілів протестувальників практично неможливо. Щодо колишніх беркутівців, то війна на Донбасі і анексія Криму розставила всі крапки над «і». Багато хто з них опинився в лавах ворога, а ті, що залишилися вірними українській державі, зараз ризикують своїм життям в зоні АТО.

Примітно, що хоча законопроектом «Про очищення влади» не передбачено люстрацію генералітету ЗСУ, чистки в рядах вищого керівництва армії вимагатимуть звичайні солдати, які повернуться зі

сходу країни. В даному випадку виникає питання чому, приміром, Олександр Шутов, зять экс-міністра оборони Павла Лебєдєва, повернувся на посаду начальника Головного управління оперативного планування Генштабу ЗСУ після розслідування його причетності до збиття українського транспортника Іл-76, коли загинуло 49 наших військових [3].

Складається враження, що закон про люстрацію має своєю метою не очищення влади, а переділ існуючих державних посад. Наприклад, вчорашня опозиція, яка прийшла до влади завдяки Майдану давно хотіла звільнити уповноваженого з прав людини Валерію Лутковську, але не могла зібрати для цього 226 голосів депутатів Верховної Ради. Тому питання звільнення посади омбудсмена нинішня адміністрація намагається вирішити через закон «про очищення влади» – тепер омбудсмена можна спокійно звільнити. А головне – призначити на цю публічну посаду «свою людину». Те ж саме можна сказати і щодо нинішнього глави Центральної виборчої комісії Михайла Охендовського. Та й взагалі переділ стосується всіх інших державних чиновників, кого не можна звільнити з політичних мотивів із застосуванням нинішнього законодавства України [4].

Загалом, на словах «очищення влади» звучить гарно. А от на ділі виходить, начальник відділу в міністерстві, керівник управління в обласній адміністрації і рядовий слідчий з РВВС будуть проходити перевірку. Та ще з ризиком отримати за її підсумками «вовчий квиток». А ось на экс-міністра економіки Петра Порошенка, колишнього главу Адміністрації президента Сергія Львовчкіна, колишнього комсомольського активіста Олександра Турчинова, а також всіх тих, хто зрозумів вчасно «зіскочити» з тонучого корабля капітана Януковича, «очищення» не поширюється. Виходить, образно кажучи, комуністичні та комсомольські вовки прийняли закон про очищення влади, щоб тепер на законних підставах люструвати ягнят [4].

Наведені приклади є свідченням того, що справжню люстрацію неможливо здійснити в умовах тієї системи влади, котра залишилась в Україні незважаючи на падіння режиму Януковича. До того часу, поки судова гілка влади і вся система правоохоронних органів в Україні перебуватимуть під тиском «зверху», будь-які спроби їхнього оновлення приречені на провал.

Відтак, без зміни системи влади годі сподіватись на позитивний ефект від спроб люстрації. Ключовим елементом цієї системи є її

тотальне підпорядкування інтересам фінансово-промислових груп, іншими словами олігархату. Тому в Україні, як парламентсько-президентській республіці, перезавантаження держави не може відбутись без очищення парламенту, який залишається інструментом в руках представників великого капіталу [3].

Список використаних джерел:

1. Про очищення влади: Закон України № 1682-VII від 16.09.2014;
2. Шевчук С.В. Люстрація та ретроактивна справедливість: Європейські стандарти захисту прав людини при переході до демократичного правління / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2140>
3. Солов`ян В.С. Ігри в Люстрацію. Хто за кулісами? / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://newsportal.com.ua/stati/1710-igri-v-lyustratsiyu-khto-za-kulisami>
4. Люстрація по рецептам «Братства вовка» / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://blog.liga.net/user/sslobodchuk/article/15639.aspx>
5. Люстрація: Україна і постсоціалістична Європа / [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.bbc.co.uk/ukrainian/politics/2014/10/141011_lustration_ukraine_east_europe_ozh